

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Горбей А.В.

викладач;

Созанська І.П.

викладач,

Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Протягом життя, кожна людини знаходиться перед небезпекою настання обставин, які можуть самим безпосереднім чином вплинути на стан її здоров'я та призвести до втрати заробітку – основного джерела засобів до існування. До таких обставин відносять хворобу, старість, інвалідність. Побороти ці обставини, в більшості випадків, самотійно, особа не може, тому, держава бере на себе певну відповідальність за їх настання і створює систему соціального захисту.

Тому важливим здобутком нашої країни на етапі становлення ринкової економіки є створення системи соціального захисту населення від безробіття, що ґрунтується на принципах соціального страхування.

Соціальне страхування на випадок безробіття розвивається у складному інституційному середовищі. При обмежених можливостях працевлаштування та низькій заробітній платі близько 2 млн. економічно активних громадян у віці 20 – 49 років працюють за кордоном. І хоча дані Держкомстату свідчать про те, що рівень безробіття в Україні знижується, ситуація на ринку праці критична.

Проте показник щодо рівня зареєстрованого безробіття не дає повного уявлення про загальну ситуацію з безробіттям у державі. Для визначення реальних масштабів зайнятості і безробіття використовуються дані вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, в основу яких покладена методологія Міжнародної організації праці.

Для управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, здійснення виплат матеріального забезпечення та надання соціальних послуг з 1 січня 2001р. запроваджена система загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, почав функціонувати Фонд загальнообов'язкового

державного соціального страхування України на випадок безробіття (ФСС ВБ), який є правонаступником Державного фонду сприяння зайнятості населення. Він є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією. Основними напрямками діяльності є управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збір і акумуляція страхових внесків, контроль за використанням коштів, виплата матеріального забезпечення та надання соціальних послуг, виконання інших функцій згідно з статутом. Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг.

Законодавство про страхування на випадок безробіття складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття), Закону України «Про зайнятість населення» та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері страхування на випадок безробіття згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про страхування на випадок безробіття, то застосовуються норми міжнародного договору.

Громадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків.

Порядок надання допомоги з безробіття, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики за погодженням з правлінням ФСС ВБ.

Допомога з безробіття виплачується з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості. Загальна тривалість її виплати не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років. Для осіб передпенсійного віку (за два роки до настання права на пенсію) – 720 календарних днів.

Застрахованим особам, які втратили роботу з незалежних від них обставин і визнані в установленому порядку безробітними та протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, мають право на допомогу з безробіття залежно від страхового стажу. Право на допомогу з безробіття зберігається у разі настання перерви страхового стажу з поважних причин, якщо особа протягом місяця після закінчення цієї перерви зареєструвалася в установленому порядку в державній службі зайнятості як безробітна.

Розрахунковим періодом для застрахованих осіб є останні 6 календарних місяців (з 1 по 1-ше число), що передують місяцю, в якому настав страховий випадок. Якщо застрахована особа працювала та сплачувала страхові внески або за неї сплачувалися страхові внески менш, як 6 календарних місяців, середня заробітна плата (дохід) обчислюється за фактично відпрацьовані календарні місяці, за які сплачено страхові внески. У разі, коли застрахована особа працювала та сплачувала страхові внески або за неї сплачувались страхові внески менше, ніж календарний місяць, середня заробітна плата (дохід) обчислюється за фактично відпрацьований час перед настанням страхового випадку. Середньоденна заробітна плата (дохід) обчислюється шляхом ділення нарахованої за розрахунковий період заробітної плати (оподаткованого доходу), з якої сплачувались страхові внески, на кількість календарних днів за розрахунковий період (без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин, тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком).

Отже, запровадження системи загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття принципово змінило діючу в Україні систему соціального захисту від безробіття, перш за все, через запровадження нового механізму підтримки доходів безробітних, яким встановлено залежність отримання допомоги у зв'язку з безробіттям від сплати застрахованою особою страхових внесків та страхового стажу.

Впровадження загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття у 2001 році дозволило розширити активну політику на ринку праці. Програми активних заходів реалізовувалися в значних обсягах за різними напрямками, що сприяло закріпленню позитивних тенденцій на зареєстрованому ринку праці. Серед цих програм особливого поширення набули інформаційні, профорієнтаційні послуги, створення банку вакансій та пошук відповідної роботи, працевлаштування неконкурентоспроможних верств

населення на заброньовані робочі місця, сприяння самостійної зайнятості та підприємницької діяльності, проведення професійного навчання незайнятих осіб, організація тимчасових громадських робіт тощо.

Для працевлаштування безробітних, які тривалий час перебували на обліку в державній службі зайнятості, особливо тих, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, впроваджено надання роботодавцям дотації на створення додаткових робочих місць. На такі місця були працевлаштовані понад 13 тис. безробітних. Понад 20 тис. осіб отримали допомогу у зв'язку з безробіттям одноразово для організації підприємницької діяльності.

Суттєво зросла кількість наданих профорієнтаційних послуг. Збільшилась чисельність громадян, залучених протягом року до професійного навчання для забезпечення відповідності їх професійно-кваліфікаційного рівня вимогам роботодавців. Професійна підготовка, перепідготовка незайнятого населення здійснювалася за 200 професіями та спеціальностями, що користуються попитом на ринку праці.

Значно активізувалася робота щодо розширення видів громадських робіт та підвищення їх привабливості для населення. Протягом 2001 року в громадських роботах взяли участь понад 300 тис. осіб із числа незайнятих громадян, або кожний десятий незайнятий, що на 20 відсотків більше, ніж у 2000 році. Майже на третину зросла чисельність осіб, що взяли участь у сезонних роботах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості ВР України. – 1996.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 р. № 1533-III // Відомості ВР України. – 2000.
3. Стичинський Б. С., Зуб І. В., Ротань В. Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К., 2000.
4. Боднарук М. І. Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення та розвитку. – Чернівці., 2002.
5. Купрій О. Соціальне страхування на випадок безробіття в Україні: історія становлення, досягнення, проблеми та перспективи // Україна: аспекти праці. – 2003.
6. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України. – К., 2002.